

Ilse Aichinger
Ráhel ruhái

És ha nem mesélném el többé senkinek a kensingtoni ószeresek történetét? Ráhel ruháit sem, ott a beépített szekrényekben, amik nem is beépített szekrények voltak, hanem az utca túloldalára vezető vészkijáratok, voltaképpen vészlejáratok, bár szerintem senki sem tudott ott már átvészelni? Nem csak Ráhel ruhái miatt nem. És ha egyáltalán semmit sem mesélnék, ha kérdésekre is csak végső esetben és csak látszólag válaszolnék? *Nem tudja, miért nem vitte magával Ráhel a ruháit, amikor elköltözött?* Ha elég zárkózott lennék, hosszas beszéddel védhetném ki a kérdést. Ráhel ruháinak állapotáról és arról, miként lehet beépített szekrényeket vészkijárat vagy vészlejárát gyanánt használni. És esetleg a megfelelő záruk, reteszek és egyéb biztonsági szerkezetek szükséges voltáról. Úgy, hogy a másik szöveg se jutna, az újabb és újabb szellőkések miatt folyton a kalapjához kaphatna, míg nem aztán kérdésére a legcsekélyebb választ sem kapván elköszönne, és azt gondolná: Ettől aztán soha többé nem kérdezek semmit. Fejet is rázhatnak a kérdésre kurtán, de az már többet mondana, könnyebb lenne utalásként értelmezni. Lenne benne valami titkolózás, pedig azt kerüli a zárkózott ember. Erről ismerszik meg, ha van kedve valakinek felismerni. És a kurta fejrészre újabb kérdés következne: *Vagy van sejtelve róla, miért nem küldeti maga után a holmiját Ráhel? Tizenhét év elteltével?* Ha nem sikerült volna már eleve elkerülnöm a kérdést, akkor most habozás nélkül tagadólag felelhetnék rá. Mert sejtlemem, az nincs róla. Tudom. És mivel azokról a dolgokról, amiket már tudunk, nem szokott többé sejtelmünk lenni, sőt a dolgok tudását rendszerint csakis azért hajhásszuk, hogy eloszlassuk a hozzájuk fűződő sejtelmeinket, joggal tehetném. Egyszer, jóllehet akkor már tudtam, volt sejtelmem róla, miért nem küldeti maga után a holmiját Ráhel. Még hozzá szörnyű. Veszélyes kivétel egy régi, hasznavehető szabály alól, jobb az ilyesmit kerülni. Amúgy is tizenkét esztendeje. Ma már nincsenek sejtelmem. Az igazat mondom. Mire a másik vontatottan:

Tizenhét év. Ha jobban megfontoljuk, ennyi idő alatt nemcsak hogy lánya születeték valakinek, de még föl is nevelheti. Valóban, vethetném közbe most elképedve, mert nekem nem jutott volna eszembe ilyesmit fontolóra venni. Az effajta fontolgatások ama sejtelmek körébe tartoznak, amelyekkel még rendelkezik a kérdező, aki nem tud semmit. Ha a beszélgetés ilyen fordulatot venne, jobb lenne gyorsan témát váltanom, mert nagy lenne a veszélye, hogy tudásom terhét a kérdező vállára rakom és maradék sejtelmét eloszlatom. Épp amikor zárkózottságomat a legkikezdetlenebbnek vélném, akkor kerülnek ekkora veszélybe. Leányokra és fiakra kellene most terelnem a szót, amúgy általában, vagy inkább a néhány méterre tőlünk megálló buszra mutatnom, sietve kezét fognom, vagy sajnálkozva valamit mormolnom és fölugranom a buszra, hogy azután bambán és kimerülten valami számomra vadidegen helyre utazzam, mialatt a másik álmélkodva ott maradna, és törhetné a fejét, mit keresek vajon ilyenkor azon a járaton, mondjuk, a száznegyvenhetesen. De megőrizném Ráhel titkát, sorsának árnya épp azzal a hajszállal kerülne közelebb az enyémhez, amelyen függött, hogy eltitkoljam azt, amit tudok.

És ha élve az alkalommal, három megállóval a végállomás előtt leszállnék a buszról, rábukkanhatnék az egyik kis délnyugati fekvésű kolostortemetőben, alig néhány méternyire a tisztelendő nővérek sírhantsorai mögött Peggy sírjára, és minthogy angolul jobban tudok ugyan, bár nem sokkal jobban, mint kínaiul, olyan jól vagy rosszul fordíthatnám le a rajta álló sírverset, ahogyan tetszik. Csak azt nem kellene lefordítanom, minthogy tudásommal közvetlenül felfogható, ami számokkal áll a megkopott táblán, vagyis hogy Peggy a Halak jegyében született és hétéves korában még épp hogy az Oroszlán jegyében hunyt el. Meg az évszámokat, amelyek azt bizonyíthatnák nekem, amennyiben erre a délutánra elszlott volna már ama sejtelmem, miszerint valamennyi évünk egyforma hosszan

tűnik tova, hogy Peggy hét éve valamivel hosszabban tűnt tova, mint sok más ember hét, harmincöt vagy kilencven éve. Így nézve mindjárt sírszomszédja éveinek tovatűntét, kinek nevét bizonyára nyomban elfeledném, és aki tizenöt évesen, egy téli napon követte Peggyt, valamivel kevésbé hosszúnak látnám Peggyénél. És így tovább. Nem lehetett szerencsés év a rend számára, meghaló gyermekek, meghaló nővérek, sokuk messziről való. Könnyen el tudnám képzelni Peggyt, amint végigszalad az egyik hosszú folyosón, és imbolyogni kezd előtte egy ablak, amint hangosan felkacag, hogy kezdetét veszi a halála. El tudnám képzelni, erre még képes vagyok. De erre is csak a száznegyvenhetes járat esetén. Vannak más esetek és más járatok.

Abban a pillanatban, amikor Ráhelről folytatott beszélgetésünk ama veszélyes fordulatot venné, akár egy taxi is közeledhetne gyorsan, kiáltozni és integetni kezdenének, megint csak gyors kézfogás, elmormolt sajnálkozás, és rögtön utána a taxisofőr türelmetlen kérdése az út célját illetően. Honnan vágnám rá a higgadt választ? Talán épp most ötlenem eszembe féldán unokanővérem címe, talán szerencsém lenne, és nem lenném otthon, újra elcsúsznék a már fordulóban lévő taxit, és ezúttal gondolkodás nélkül és mit sem tudva Peggyről a kolostor környékét nevezném meg a sofőrnek. Arra még nem is jártam soha, gondolnám csodálkozva és utólag. És megint Peggy sírjánál kötnék ki. Mivel azonban a taxi gyorsabb a busznál, több időm maradna rá, hogy a fölirattal foglalkozzam és a fordítási lehetőségeket mérlegeljem, olyan sok, hogy meg is feledkeznek az időről, csak az alkony beálltával hagyom el a temetőt, meglátnám szemközt a kolostor különböző szárnyain kigyúló fényeket, átmennék az úton és talán egész ügyesen elosonnék a volt apácanövendékek hangosan beszélgető csoportja mellett, akik valami találkozóóról jönnek, be a kertkapun, a kapusházhoz. Ott aztán, miután megkérném a kapusnővért, hívjon nekem taxit, és miután ő udvariasan följajánlaná, várjak talán inkább nála odabenn a melegben, mivelhogy odakinn meglehetőst szeles, és miután megtudnám, hogy ezekben a napokban már nem volt apácanövendékek, *öregnövendékeket* mondana talán, hanem a világ számos szegletéből érkező apácák találkozóját tartják, akik sajnos a legkülönbélebb habitusúak, Peggyre terelhetném a szót, kinek is az idejében az egyazon renchez tartozó apácák egyforma habitusához éppúgy nem fért kétség, mint a jó halálért mondott min-

dennapi imához. *Bámulatos bátorsággal* kérdezhetném, miért áll ott *bámulatos bátorsággal*, és megtudhatnám, hogy nem *bámulatos*, hanem *szerfeletti, mindenek feletti, minden mértéket meghaladó* áll ott. Már megint bajt hozna rám az idegen nyelvekkel való óvatlan bánásmódom, de nem nagy bajt, mert a kapusnővér hozzáfűzné, a meghalásról ebben a házban nem mondható, hogy *bámulatos bátorsággal*, inkább *bámulatos félelemmel*, az viszont nem írható egy sírkőre. Kisvártatva pedig, kissé halkabban: ilyesmi amúgy is alig van. *Alig van, alig van*, visszhangozna a fülemben, ha szerencsém lenne, és e pillanatban megérkezne a taxim, vagyis nem tudnék meg többet Peggyről, azt se, hogy voltaképp Margaret lett volna a neve, mint minden más Peggynek, Gloucestershire-ből származott és apjának valami félreeső indiai helyre történt áthelyezése miatt került a rendházba már négy és fél éves korában. Úgyhogy a taxiban hazafelé menet nem juthatnék arra a gondolatra, hogy Peggy számára a jó halálért mondott mindennapi ima feltehetőleg éppoly természetessé vált, akár a kőpadló mintája, szinte a mindennapi halálért mondott mindennapi imává, úgyhogy sejtelveim Peggyről nem oszlanának el, hanem azzal, hogy *alig van, alig van* végleges és pontos meghatározást nyernének, lekerekítve és örökre hozzáférhetetlenül, mind itt a taxiban hazafelé menet, mind pedig önnön utolsó próbatételem éppoly bizonyos, mint amilyen bizonytalan pillanatában. Ha így akarjuk nevezni. Sokakat ismerek, akik így akarják. Hát én? Így akarom-e nevezni? Ismerem-e magam? Megválaszolhatatlan kérdés. Hová jutottam? Felűntek már a belváros fényei, az ismerős fényreklámok, *Eliza Eliza*, a sarki butik, ahol évekkal ezelőtt sapkát vásároltam; ha nem is a szemem, de azért mégoly csekély értelmem számára felismerhető már a cél közelsége. Most hamar, hamar az összes kérdésemet újra. Ki váltotta ki őket, ki volt az, Ráhel, Peggy, a kapusnővér? Késő. Most már nincs idő idegeneket hibáztatni. Most csak a kérdéseket, ahogyan jöttek. Mivel is kezdődött? Azzal, hogy *önnön utolsó próbatételem éppoly bizonyos, mint amilyen bizonytalan helyén. Ha így akarjuk nevezni. Sokakat ismerek, akik így akarják. Hát én?* Ez az. *Hát én?* Veszélyes kérdés és egyszersmind elkerülhetetlen. Nem az én hibám. Tovább: *Nem bizonyos gipszszobrok áldásba merevedett mozdulatát idézi fel ez bennem?* A kérdés megkerülhető lenne, de nem túl veszélyes és helyettesíthető is. A következő: *Így akarom nevezni?* Még ez is elmenne, de nem olyan sietve, nem olyan

durván, mint az előbb. És ha szelídebb lennék, ha óvatosabban kérdezném? Vajon kevésbé meggondolatlanul jutnék az utolsó kérdésemig: *Ismerem magam? Magam – magam – magam?* Ez visszhangzik, ez nem jó, ez nem zár ki szinte semmit. Azt hiszem, úgy jártam, mint az, aki elment megismerni a félelmet, hogy elkerülje a rettegést. Nem tartottam magam a tanácshoz, amit a sötétben tapogatózóknak, azt hiszem, így szól, jogosan adnak: félj még, félj még, most jó, ugorj! *Tapogatózók*, ezen már hétéves koromban is nevetnem kellett. Ezért hát újra. A sofőr már lassít, látszik már a másik irányból a gyógynövény-kereskedés, ahol a mályvateámat veszem. Most hamar. Hamar és óvatosan, míg még a fülemben cseng: *utolsó próbatételem éppoly bizonyos, mint amilyen bizonytalan pillanatában. Ha így akarjuk nevezni. Soka-*

*kat ismerek, akik így akarják. Hát én? Nem bizonyos gipszszobrok áldásba merevedett mozdulatát idézi fel ez bennem? És így akarom nevezni? Ismerem magam? Talált? Nem talált, el vele, hazug. Ez az, ami nem az. Megpróbál álomba jelentékteleníteni. Mi a végső kérdés? Talán az, ami a nevünk, amit csak akkor kapunk, mihelyt az anyaméhbe kerülünk, és ami nem sokára már pusztán a múlté, mihelyt hamvaink az elhagyott szőlőskertek fölött szállongnak? És közben esküdni mernénk, hogy Salamon nem Salamon volt, Dávid nem Dávid? Nem, nem az, ami a miénk, nem olyan hasonló és hamis. Jobb kell ide. De mi? Mi a végső kérdés? A sofőr felkapcsolja a kocsiban a lámpát, leolvassa az órát, mindjárt mondja a viteldíjat. *Mi a végső kérdés? Mi a neve?* Igen. Ez az. Megáll a kocsim.*

Eliza Eliza

Egy család telepedett a ház elé kitett legyezőre. A két lány közül a fiatalabbik a legyező szélén ült, lábát a levegőbe lógatta, az idősebbik pedig a pálcákon járkált, vigyázva, nehogy megsértse a selymet. Időről időre két szolga jött ki a ház kapuján, egy darabig némán figyelték, mi történik, majd kérték a négy embert, hagynák el a legyezőt. „Eliza”, kiáltott aztán az anya a nyél mellől, ahol ült, minthogy azt fényesítette, de mivel egyik lány sem kapta föl a fejét, az sem volt biztos, így hívják-e valamelyiküket. „Eliza”, kiáltott az anya megint. A szolgák visszamentek a házba, de pár perc múlva megint kijöttek, és méltatlankodni kezdtek. A családfő elhárítóan emelte fel a kezét és nyomban újra a térdén fekvő kis könyvbe mélyedt. A szolgák megint bementek a házba, és amikor megint kijöttek, parancsszóval és fenyegetéssel próbálták lekergetni a családot a legyezőről. De ez sem használt. Az anya és az apa föl se nézett, az egyik lány pedig, az idősebbik, fejével apja felé intve így szólt: „Ezerszer-olvasásba fogott.” „Az mi?” kiáltották a szolgák, minthogy enyhe szél kerekedett fel. „Folyton ugyanaz”, kiáltotta a lány, „folyton csak ugyanaz!” A szolgák megint bementek a házba.

A hölgy, akit szolgáltak, háza egyik első emeleti ablakában állt és figyelt ezalatt. Alkatra kövér volt, haja koromfekete, és valami korábbi évszázad divatja szerint, föltűzve hordta. Valami korábbi szerezint? Nem, pontosabban: a hetedik század második felének divatja szerint. Családjában rendre tovább öröklődött egy a századi divatlap, mígnem egyik este a hölgy kezében porrá hullt. Azóta viselte így a haját, mert az egyetlen, amit még világosan látott, mielőtt kezét mozdította és minden szétesett volna, egy dáma volt, miben sem hasonlatos öhozzá, de ilyen hajviseletű. Ehhez a porrá lett képhez idomult, fáradságot nem kímélve. Amúgy is kérdéses, mi másért fáradozhatott volna, nem lévén sem apja, sem gyermeke, de még csak unokatestvére sem. Az isteneket még nagyapja születése előtt megtagadták az Övéi. Sohasem jutott eszébe, hogy felrója nekik. Udvarias idegenek írtak Neki és Övéinek olykor, ő pedig ugyanolyan komolyan olvasta, amilyen komolyan vette. Én és az Enyéim, én és semmi isten. Mindig volt oly udvarias, hogy önmagával beszélgetve az idegen tudatlanságát kellő tudássá másítsa. Szolgáival szemben félszeg volt, ezért nem adott nekik utasításokat. Most utasítás nélkül fenyegetőztek és méltatlankodtak, és az

egyikük körbejárta a legyezőt és megérintette a fiatalabbik lány térdét. De a lány nem tekintett föl. A legyező feketén csillogó, nyitott faállványon nyugodott, amelyet külön neki készítettek jó ideje. Minden bordájának egy-egy vájat felelt meg az állványon, nyelének pedig ágyazat. Nem ez volt a legszebb a hölgy sok-sok legyezője közül, jóllehet a legszebbek egyike, de ez volt a legszeleesebb, és ezt volt a legkörülményesebb a hátsó lépcsőn levinni a kertbe. Széles és kissé esetlen formája arra vallott, hogy feltehetőleg valamivel a harmadidőszak kezdete előtt keletkezett (eladdig négy volt összesen), mikor tűnőben volt már a bordák mérete iránti érzék a legyezőkészítők körében. Méreteit minden szakértő kissé eltúlzottnak és csak épp-hogy még nemesnek ítélte, de épp ezeknek az árnyoknak köszönhette becsét az avatottak körében, és a hölgy is ezért szerette valamivel jobban az összes többi legyezőjénél, amije volt.

Maga sem tudta, miért támadt azon a délutánon az az ötlete, hogy a legyezőt az utcára vitesse. Csöndes, homokos nap volt, még aludtak a felnőttek a házakban és a gyerekek a mezőn, amikor azt gondolta: „Nos, legyen”, vagy „Úgysem mozdulnak egyhamar!” Még büszke is volt az ötletére, már amennyire megengedte a büszkeséget magának. És örömmel vette észre, milyen jól fest aranylegyezője (bizony, arany volt, vagy legalábbis tündöklően sárga) az utcán, az alacsony házak, a leeresztett roletták, a járdák között, amelyek nem álltak arányban a legyező méreteivel. Ezt aztán nem kell óvatosan az almafák kissé még csupasz ágai közé dugni, mint a többi, ha eljön a március, s vele a legyezők szellőztetési ideje. Emitt piros, amott meg lila, emitt nedvesre mázolt faág mögötte, amott meg régi, enyhén földbe süppedt kerti gömb, nem, gondolta megvetően, az övének nem kell ilyesmi odalenn, jóllehet a többi is az övé volt. Ez azonban az övébb volt. Idáig jutott gondolatban, amikor talán a furcsa és szokatlan méretek hosszas szemlélésétől megittasulva és valami hirtelen támadt merészségből elhatározta, hogy mostantól fogva ezt nem viteti többé a kertbe márciusonként. Ennek az utcán a helye, ott virágozzék vagy szellőzködjék, vagy nevezzük bárhogyan. Minden márciusban. Hát nem helyeselt neki minden? Az alvó szomszédok, az álmos gyerekek, a még barnás mezők az alvégi dombokon és az olykor felkerekedő kis homokfelhők. Hát nem ez az egyetlen, amelyik elvisel némi homokot és megtisztul tőle? Minden aggo-

dalma elszállt, hogy netán megérinthetik, meglökhetik, sőt akár kövekkel sérthetik meg a legyezőt vagy az állványt. Hát nem elaltatja ellenségeit?

Hirtelen észrevette a családot a legyezőn. Elképzelni sem tudta, hogyan kerülhettek oda, mikor egy pillanatra sem fordította el róla a tekintetét. És mindjárt minden úgy volt, ahogyan most, és ahogyan a szolgák lassacskán gyalázkodássá fajuló fenyegetőzéséből és méltatlankodásából ítélve lesz is. Az apa hozzávetőleg vagy talán pontosan a legyező közepén ült és olvasott, a fiatalabbik lány lógatta lábát a szélén, az idősebbik a pálcákon táncolt, és az anya a nyelet fényesítette. Az óvatos és meglepett méltatlankodások és kérések kezdetben még türelmetlen mozdulatokra, sőt szavakra bírták őket, most viszont már semmit se váltottak ki belőlük. Az apa, úgy látszik, megtalálta azt a két oldalt, amit el akart olvasni, lakkozott haja felcsillant odalentről a tavaszi napfényben. A két szolga azon igyekezett, hogy nyelénél fogva megemelje a legyezőt. Időnként be-befutottak a házba, hogy a forralt borból merítsenek erőt, ami kis kanocsókban állt az előtér hátsó falába illesztett csempéken. Próbálkozásaik egyre durvábbak és erőszakosabbak lettek, harag és tehetetlenség fogta el őket. Úrnőjük eközben még mindig csöndesen állt az ablakban és figyelt.

A legyezőn lévő négy ember árnyalatnyival kisebb és gyengébb volt, mint amilyenek az emberek más-különben, de ezt az árnyalatot csak sejteni lehetett, talán a szemszögtől függött, talán a megvilágítástól, és megtévesztő volt. Bár némi szemlélés után már nemigen lehetett tévedni. Jobban odafigyelve kis idő múltán feltűnt, hogy laposabbak is, ugyan-csak árnyalatnyival. Karjuknak nem volt meg a teljes domborulata, hátuknak a teljes szélessége, sőt az is meglehet, hogy újságpapírból illesztették őket össze, vagy talán kissé szívósabb, száraz levelekből, és hogy minden mozdulatuk zizzen. Milyen szép, gondolta a hölgy, milyen jó illesztés! És elmosolyodott, ahogyan képzeletbeli barátnőjének képzeletbeli teázás közben mesélte: „Micsoda ügyes kézművesek vannak, mi mindent nem tudnak készíteni! Hegyeket, dombokat, napfényt és tengert, gömbölyded vállakat, és mindezt papírból. Ha még-oly sebezhető is. Őszi mulatság kezdődött éppen, amikor megláttam, hogy –” Azután elveszítette a képzeletbeli beszélgetés fonalát, és újra elmosolyodott. Két szolgálja a kaputól balra ült, és lábra se bírt már állni. Az egyik hébe-hóba kinyújtotta a

karját és megmozdította a legyezőt, de már csak fáradtan és nem sok reménnyel. „Bárcsak festett lett volna”, motyogta a másik, mintha egy halottról beszélné, „bárcsak minta lett volna rajta, mint a többin, sétálók, labdák, kedves alakok, de ez, ez csak világos volt.” „Áldom a mintákat, azok nem ágálnak.” „Az arany lehet az oka, a nappal színe, ez az isten háta mögötti világosság.” Ennyiben maradt a beszélgetésük.

„Eliza”, szólta az apa, „most megépítjük a hajót.” Az idősebbik lány megfordult, a legyező közepére ugrott és közvetlenül apja előtt megállt. Karját vitorla gyanánt a feje fölé emelte, kezét összekulcsolta. Az anya abbahagyta a fényesítést, a rongyot a fekete állvány széléről az utcára ejtette és kezébe fogta a nyelet. „Forog”, mondta boldogan, „forog.” „Eliza”, szólta az apa, és becsukta a könyvet, „most megszerzem főnről az áldást.” Fejét fölemelve a ház előreugró tetejét látta maga fölött, és néhány ríktó díszítést rajta. „Megkapod onnan?” kérdezte aggodva a felesége. „Mi sem könnyebb”, felelte az apa és imába fogott: „Oh, hallgatag fa, lekerékített gerenda, repedező lakk, melyben az igazság lakozik, miképpen mindenütt, szórd e hajóra a hajók örömeit, óvd meg útján az önteltségtől, és hagyd, hogy a tűzben végezze, miként azt megérdemli.” „Úgy legyen”, mondta rá az anya. A fiatalabbik lány kicsit összehúzta a vállát, lábát a homokos levegőben lógázza. „Eliza, báránycám”, mondta az apa gyöngéden, „vedd ki te is a részed.” „Úgy van, kicsim”, kiáltotta az anya, „főzz nekünk levegőpelyhet, tisztítsd meg a pálcákat a sótól, csak csinálj valamit.” De a lány nem fordult meg. A levegőpelyhely szóra vállat rántott, haja kettévált a hátán. „Hát már megint”, suttogta az anya, „megakadályozta, megakadályozta.” Könnyek szöktek a szemébe. „Mindig ez van. Emlékeztek még rá, amikor a fatetőn pihentünk? Ellenszegül a hajózásnak!” „Eliza”, kiáltott az apa panaszosan, mellette pedig az idősebbik lány türelmetlenül összecsapta a kezét, majd tüstént megint összekulcsolta a feje fölött. A hölgy kitarta fölöttük az ablakot és nyugodt hangon kiszólt: „A pálcákat nem kell megtisztítani a sótól. Ha cukor lenne és tojás, egyetértenék, na de sótól, semmi olyasmitől, ami a tengerből való és nyugtalanságot hoz a falvakra.” „Illetve nyugalmat”, tette hozzá később elgondolkodva, majd kissé kihajolva így szólt: „Sófaluból származom. Pusztadombon áll most üresen. De volt egyszer egy iszonyúan nyugtalan napja. Még a teheneket is megra-

kodták a só elől menekülve. Kedvenc tehenemet a család mosódézsáival. Kisöcsém a folyóhoz zavarta a tyúkokat, rikácsolva fulladtak a vízbe. Fejetlenség volt mindenütt. És a képek”, mesélte felélénkülve, „egy halom képünk volt, a só meg beleette magát a keretekbe, és recsegve-ropogva szétestek. Hát még az ágyak.” Félbehagyta, mert a legyezőről föl se néztek rá. „Eliza”, hajtogatta az apa panaszosan, „könyörülj rajtunk.” De legifjabb gyermeke nem mozdult. „Csodálatos ágytakaróink voltak”, folytatta a hölgy, „kököröcsin volt a szélükre festve.” Becsukta az ablakot, kiment a szobából, megemelte a ruháját és lement a lépcsőn. Azután kilépett szolgálai mellett a nyitott kapun és megkerülte a legyezőt meg az állványt, míg nem az utca kellős közepén állt a legifjabb lány előtt.

„Emlékszel, Eliza”, mondta neki, „emlékszel? Hogy hátba kapott a szél, és hogy harsogtak a hajókörtök? Hogy elröpült a bal oldali falunk, mi meg homoknak hittük a só? Hogy zengtek a templomhangok, hogy neveltél?” A lány melán elnézett mellette. Aki csinálta, a haját készíthette elsőnek, ritka jó pillanatban, amikor nem zavar senki, és azt hinni, mindörökké így lesz. A haja volt a legjobb, jól és erősen illeszkedett és simán hullt hátra. Vonásai már rosszabbak voltak, mintegy utalásszerűek, és a halántékán fekete, kissé elmosódott csíkok futottak alá, szinte még felismerhetők voltak a hírek, melyeknek létét köszönhetette. „A déli zivatar elmosa –” olvasta a hölgy valóban, de gyorsan elkapta onnan a tekintetét és a kislány törékeny alakjára szegezte, mély szánalommal. „Hát nem volt mulatságos, Eliza”, kezdett rá megint halkabban, „ahogyan magad köré gyűjtötted a báránycákat és 'Körben áll egy kislánykát' játszottál velük? És ahogyan a tengerbe repültek, egymás után, de azért boldogan? Kedvenced, a fekete szalagos, az volt az első. A farkasok az erdőszélről meg utánuk. Mindig is mondtam, hogy a farkasok kíváncsiak”, folytatta felbuzdulva, „csak egy kicsit kíváncsiabbak a többinél. Akkor megint csak beigazolódott. De te sosem akartál hinni nekem, amikor nemegyszer még sötétben is az ágyadnál ültem, és mentatea illata áradt szét a házban. Nem, nem, nem, hallom még mindig, ahogy vékony hangon kiabálsz, kicsim!” „Miket beszél itt össze?” kérdezte az egyik szolga a kapunál, szemét dörzsölve. „Épp azt álmodtam –” „Jaj, hagyd abba”, mondta a másik, „hallani se bírom.” „Milyen csökönyös voltál”, folytatta a hölgy teljes átéléssel, de hangját nem emelte fel, „azokon

a régi éjszakákon. És milyen száraz volt mindig a lábad a takaró alatt, emlékszel? Akár a tapló. Pedig egy kis tudással megáldva az egész sőt előre lehetett volna látni. És ahogy beszakadt az ég, emlékszel még? Hogy recsegték-ropogtak a hidak az öböl fölött, rajtuk a sok ezer ember, tényleg sok ezer, emlékszel még, Eliza? Egymással szemközt álltunk az elülső szobában, ahol még nem voltak széthúzva a függönyök, és kezünket az asztal lapjára támasztva mosolyogtunk egymásra, míg engem el nem szakítottak tőled, el az üvöltő síkságokra és a roskadozó hidakra. A szomszéd volt az, gyökerestől kitépett rododendronjaival a karjában. Kár a kicsiért, mondta és engem már nyakon is ragadott. Oldalba rúgtam, de nem értem el semmit, vinnem kellett előtte a nyamvadt virágait, túl sok volt neki. Nem tudom, utánunk néztél-e, Eliza, remélem, nem. Nem lehetett valami épületes látvány: ő a nyeszlett vállával, lompos kabátban, én meg előtte, az állhatatosság gyökereivel a karomban. De ahogy én téged ismerlek, még csak el sem mozdultál az asztaltól, még csak föl sem emelte a kezéd az asztal lapjáról, ugye?” Szél kerekedett a kietlen mezők felől és megrezgettette Eliza fejét. „Most itt vagyok”, mondta végül tétován a hölgy, „mellesleg a szomszéd hamarosan elszállt mellőlem, egy másik városnegyedbe, ahol hárfaórákat ad, a rododendronjai pedig a sóban a folyókhoz tekeredtek, a révállomást díszítik most. És veled”, kérdezte báortalanul, „veled mi lett, miután én már odakinn voltam? Mi történt, mihez kezdted?” A lány lábával megint a levegőt kezdte kavarni, és a hanyatló fényben világosabbá vált a halántékáról induló mondat. „Eliza”, szólt az anya élesen, „ne kavard föl a homokot, hogy fog kinézni a hajónk, ha elindulunk?” „Frissen van festve”, tette hozzá szemrehányóan. „Meg kell tudnom, mielőtt még jobbra-balra fölédrednének a szomszédok”, suttogta a hölgy, közelebb hajolva a gyermekhez „mesélj már, főztél-e még teát, mikor én már odakinn voltam, földíszítted-e a zöld vándorkövet? Vagy máig sem emeltesd föl a kezéd az asztalról? Kitelik tőled”, mondta, „ezek meg nap mint nap kénytelenek voltak ujjaidra teríteni a teázóabroszt, és rossz helyre tenni a süteményes tálat.” Fölnevetett. „De áruld el nekem, Eliza, áruld el, mi történt veled, amikor elült a só? Mert amilyen jól tudtam még a hídon, magam és a rododendron árnyékát nézve a folyón torló farönkökön, oly kevéssé tudom most!” Eliza hallgatott és nyugton tartotta a lábát. „Vagy meg-

zavart valaki? Ki volt az, ki rontott be és varrt terveket a nyakadba?”

„Nem én voltam az, Eliza”, kiáltotta az idősebbik hevesen, miközben vörös árnyék szökkent a nyakára, „ugye, nem én voltam?” „Hivatalnok lánykája keres első adandót, és így tovább”, mondta a hölgy anélkül, hogy odafigyelt volna, „ki írta a régi nótát a füzetedbe, vagy nem írta senki?” „Már megint elkezdte az ezerszer-olvasást”, kiáltotta az idősebbik az apára mutatva, aki a könyv egyik lapját két ujjá közt tartotta.

„Az ezerszer-olvasás”, dűnnyögte a hölgy gúnyosan, legyezője egyik pálcájának támaszkodva, „jó dolog, de apátok túlzásba viszi. Kövesd a szomszédot, így szólt első mondataim egyike, és szerettem volna tudni, hogy melyiket, de sohasem tudtam meg. Kilencvenharmadszorra azonban mégiscsak volt, amire rájöttem. Igen, képzeld csak, Eliza, rájöttem. És most meg itt vagyok. Van két szolgám, meg egy házam, tetőgerincére az év öt napján egy kis hó száll, van úszómedencém, külső peremén a vadkacsák minden évben ismétlődő vonulásának vonalai futnak, itt vagyok, de legalább nem adok hárfaórákat. Nem, azt nem, még ha az idő múltával egyre fecsegőbb leszek is. Galambom –”, mondta és ijedten Elizához fordult, akinek szeme csücskéből nagy cseppekben eleredtek a könnyek, miközben anyja hiába próbálta a fekete állvány pálcái közt visszaszerezni a rongyot az utcáról, „ne sírj, galambom, kár lenne a megkezdett hírekért az arcodon!” „Segítsetek neki”, szólt aztán szigorúan a szolgákra, Eliza fölé emelve tekintetét. A két szolga fölugrott, az első elment a rongyért, kirázta és átnyújtotta az asszonynak a legyezőn. Mogorván a házfalnak támaszkodtak, de nem mertek már a tövébe kuporodni. Az asszony a legyezőn újra a nyél fényesítésébe akart fogni. Férjének intésére azonban abbahagyta, fölnevetett és így szólt: „Mi van a hajózással? Mármint kegyedéknél?” „Ó, sokféle tényezője van”, felelte a hölgy szórakozottan, „a fehér lakktól a hajóorr fájáig – Eliza”, kiáltotta, az utca közepén letérdelt és átölelte a kicsi lábát, „hagyd a könnyeket! Felébresztik a szomszédokat, elmoszák a híreket, mindent ellenünk fordítanak. Vagy legalább mondd meg, miért sírsz. Azért, mert elhagytalak, kicsim? Hidd el, már akkor, amikor az előkertben mentem és megláttam a fejem fölött azt a bizonytalan felhőt, az élettelen alakját, már akkor megbántam, és az járt a fejemben: Hogy is hagyhatom el Elizát, vajon fölfedezi-e a fél pohár

tejet a zongorán? És a kérdések egyre élesebben hasítottak belém. Eliza”, kiáltotta, „havazik!”

Valóban hullani kezdett a hó a szinte derült égből, és átellenben egy koszos öregember dugta ki a fejét háza ajtaján és így szólt: „Ideje felkelni, gyerekek!” „Hallottad, Eliza?” mondta a hölgy türelmetlenül. „Hagyja itt a szivikét”, kiáltott át az öreg az utcán, „nem lesz semmi baja!” „Ezt már hallottam”, mondta a hölgy, „és nem akarom még egyszer hallani!” Fejéről leoldotta selyemkendőjét, az utca közepére húzta a kerekeken guruló állványt, a legyezővel és az emberekkel rajta, és intett a szolgálainak. Ablakok és ajtók nyíltak ki jobbra-balra, szomszédok és szomszédgyerekek néztek ki kíváncsian a lötyögő kereteken, miközben a hölgy legyezőjét a hófergetegben és a ködös fényben a dombok felé húzta. Az első dombvonulatnál megállt, és még egyszer feltűnni látta úszómedencéje peremét az almakertből. „És ha most a hajózás szolgálatába állna?” szólalt meg az asszony a legyezőn. „A hajózás szolgálatába fogok állni”, felelte a hölgy és megint húzni kezdte az alkotmányt. A szolgák tolták. Az emberek a legyezőn csöndben maradtak. Az utolsó dombhát előtt valamivel a hölgy hirtelen megérezte, hogy nehezebb lett a legyező. Hátrafordult, és azt látta, hogy szolgálai árnyakként futnak a mezőn a város felé. Néha megfordulnak és gúnyosan vagy talán könyörögve integetnek neki. Néhány pillanatig nézte és szívében szürke ablaktáblákhoz hasonlítottta őket, amolyan toronyra valókhöz, de túl meredek volt itt a domboldal ahhoz, hogy pihenőt tartson, tovább kellett mennie. Nekiveselkedett, háta mögött hallotta, hogy megreccsen az állvány és a kis kerekek átdöccennek egy kövön. A dombtető alatt egy mélyedésben havasi nyúl ült, azt még látta. Aztán meghallotta, hogy szólítják. Meghallotta a gyöngye, nevetéstől elfűlő hangot, amely nevének nevezte. Egyszer és még egy-

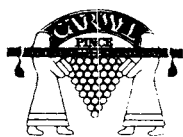
szer. Felindultan megfordult. De minthogy már ráért a csúcsra kígyózó útra, túl meredek volt a terep, az ő ereje pedig túl kevés a hirtelen forduláshoz. Gurulni kezdett az állvány, és magával rántotta őt is. Már látta, hogy újra szemberohan a város, a szolgálait, az úszómedencéjét – hogy festett a dühödt almakert? – s akkor a legyező terhével együtt levált az állványról, szárnyára kapta a forgószelet. A hölgynek sikerült megkapaszkodnia és fölmásznia az egyik fölösleges és a stílus hanyatlásáról árulkodó oldalpánton. A legyező megbillent, ereszkedett valamicskét, kitérült és tovasiklott a part felé.

A hölgy megragadta a segítségül nyújtott két sovány, nedves kart, talán túlságosan is erősen ragadta meg. Széthajtogatódottak kezében a karok, a nyak is, a váll, a fej és a térd, és a végén nem volt más a kezében, mint egy újságpapír, szakadozott és töredező a sok hajlítgatástól, néhány fekete, vastag betűvel a fejrésznel, melyek egymásba folytak, és saját döbbenetükön kívül nem adtak mást hírül, alatta pedig három hasáb futott sietve átlósan, a középső valamivel szélesebben, azt már elmosta a hó. „Hajtogatós!” kiáltotta az idősebbik lány és összecsapta a kezét, „rögtön tudtam.” „Keblemre”, kiáltotta az anya a legyezőn, karját a hölgy felé kitérve. „Leányom”, szólt az apa, fejét fölemelve a könyvből. A hó eltűnt, a nap előbújt. Mélyen alattuk látták a fehér lapot, a kibomlott hajtogatást, amint repdesve és gyorsan közeleg a vízhez. A hölgy lehajolt, amittől még egyszer megbillent minden. „Régi hírek”, mondotta mögötte az apa nyugodt hangon, „egy régi újság, amin gyakoroltunk.” „A nevemen szólított”, felelte rá a hölgy a legyezőn.

NÉMETBŐL FORDÍTOTTA:
BLASCHTIK ÉVA

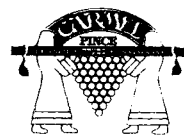
Legyen a vendégünk!

*Nemzetközi specialitások, zsidó konyha
elegáns környezet, első osztályú kiszolgálás várja Önt a*

CARMEL PINCÉBEN

Budapest VII., Kazinczy u. 31.
Nyitva: naponta 12-től 23 óráig

Asztalfoglalás: 3-221-834 M 3-424-585 • Légkondicionált étterem